

Ébredés

II. évfolyam 3. szám • A DUNAKANYARI EVANGÉLIKUSOK LAPJA • 2009. október

In nomine Dei

FŐSZEREPEBEN: JÉZUS

Egyházunk születésapja jó alkalom megkérdezni, vajon mivel magyarázható, hogy egyetlen ember teológiai gondolkodása és annak gyakorlata ilyen nagy hatással volt először a német ajkú tartományok, majd néhány év elteltével egész Európa lakosságára?

Ismerjük reformátorunk, Luther Márton személyes adottságait, most – minden tiszteletünk és Isten iránti hálánk dacára – mégse őt állítsuk a középpontba.

Minden történetnek van egy főszereplője. Az Ő alakja, mondatai, tettei, iránymutatása és kiütései mozgatók az eseményeket, az Ő figurája formálja a történethez való belső viszonyulásunkat, amitől jónak vagy rossznak ítéljük a múltat és a múlt jelenre való hatását.

Az egyházat megújító új hitnek, a reformáció folyamatának főszereplője nem a kiugrott Ágoston rendi szerzetes, a diákság kedvence, a wittenbergi csodaként ismertté vált híres teológus, a professzor vagy a korabeli egyházi gyakorlatot a Biblia útmutatását követve átfarmáló XVI. századi apostol, hanem valaki más: Jézus.

Szava, az élő Ige rendkívüli hatást gyakorolt az évszázadok során hitre jutók mindennapjaiban. Az Ő személye alakította Luther életét és körülményeit úgy, hogy felismeréseit elfogadják, megszeressék, s mindeközben magát a főszereplőt lássák meg. Luther sohasem takarta el azt, aki a megújulást végezte. Nem akart a helyébe lépni, elutasított minden olyan kezdeményezést, amely ilyen veszéllyel járt volna. Nem maradt ugyan a háttérben, mert nem tehetette meg, de frontemberként megőrizte alázatát Krisztusával, Jézussal szemben. Másként mozgalmá tiszavirág-életű lett volna, hitvallását hamar elfojtják. De Luther éppen ezzel a magatartásával lehetett hiteles a kor istenkeresői előtt. Hitelesen szerette Jézust és mutatott rá arra, akit az egyház eldugott az egyszerű emberek és a kolostorban imádkozó szerzetesek szeme elől egyaránt. Az érthetlent és misztikus ködbe rejtettet mindenki számára érthetővé és elérhetővé tette. Szabadságot hozott a hívő keresztények életébe úgy, hogy az egyház görceit és bűneit Jézus szeretetének hirdetésével oldotta fel. Nem félt feltárni bibliai igazságokat, nem félt megmutatni Jézus valódi arcát. Hol teológusként, hol prédikátorként beszélve róla tömegeket ragadott ma-

gával. Százak és ezrek lettek tanítványai, akik hitükben megerősödve, tarisznyájukban az evangélium kincsével vitték városról városra, országról országra az új hitet. Őket a Szentlélek vezette, Wittenbergbe éppúgy, mint hazafelé.

A reformáció főszereplője Jézus. Bizonyosak lehetünk ebben, mert kaptunk egy jelet. Isten megáldotta az október utolsó napján bekövetkező fordulatot, aminek mi kiváltságos örökösei lehetünk. Hiszen minden, amit a reformációból, ebből a világméretű, de mégis személyesen átélhető hittörténeti katarziszból fontosnak tartunk, Jézus személyére mutat. Válaszok ezek, amelyeket Luther által egyszeriben megkaptak az akkori kérdezők, és amelyeket ma feltett kérdéseinkre hallunk. Hogyan lehetek igaz Isten előtt úgy, hogy az égadta világon semmit sem teszek igazgá válásomért; hogyan fogadhatom el, hogy az igaz ember hitből él; miért gyümölcs a cselekedet és miért a hit gyümölcse.

A XXI. század eleje nem Luther reneszánszának ideje. Pedig a protestánsok számára alapvető teológiai irodalomként szolgáló írásai nem csupán érthetők, hanem örökké friss és újra felfedezhető Jézus körül forgó gondolatok, nem is beszélve arról, hogy könnyed stílusa rögvést megkedvelteti a teológiát hűséges olvasóival. De nekünk nem is az az elsődleges, hogy a mi Lutherünket helyzetbe hozzuk. A mi célunk az, hogy Jézusnak legyen reneszánsza. Annak a Jézus Krisztusnak, akiről a reformáció bátor zászlóvivői tettek bizonyosságot.

Útmutatónk reformáció ünnepére kiírt ígéje erősíthet meg bennünket abban, hogy az egyházunk pilléreit lekövetelő Luther sem tett mást, mint Pál apostol szavait követve nem hallgatott, hanem szólt. Elmondta mindenütt és minden helyzetben, hogy „Más alapot senki sem vehet a meglévőn kívül, amely Jézus Krisztus!” (1Kor 3,11) ő ezt tette, ehhez ragaszkodott, ebből nem engedett még egy jottányit sem.

Büszkeség helyett hála, rajongás helyett józan elfogadás lehet szívünkben, amikor keresztény szemléletünk lutheri eredetére tekintünk. Ő nem önmagát, hanem személyes Megváltóját hirdette lépten-nyomon. Áldott legyen érte Istennek neve!

Horváth-Hegyi Olivér

LUTHER MÁRTON CSALÁDI ÉLETE

„...hogy én és a pápa egymással hajba kapunk, s hogy egy kolostorból menekült apácát veszek feleségül, ki prófétálta volna ezt meg...?”

Luther Márton egyik visszaemlékezésében írja ezt a csodálkozó mondatot, s úgy tűnik, az ebben felidézetteket tartja élete leghihetetlenebb eseményeinek. Itt mondatának második részével foglalkozunk: „egy kolostorból menekült apácát veszek feleségül”. Másként fogalmazva: emlékezzünk meg röviden *Luther családi életéről*.

1525. június 13-án tartotta „esküvőjét” Bóra Katalin és Luther Márton. Persze azért ennek oka és előzménye is volt. Egyfelől Luther már megírta a „Szerzetesi fogadalmakról” című írását, amelyben mintegy „felmenti” a tudatlanságból elmondott fogadalmak alól a szerzeteseket. Úgy érvel, nem lehet, hogy a szerzetesi élet „magasabb rendű”, mint a házasság, mert az előbbi nem, az utóbbit Isten rendelte el. Írása nyomán a szerzetesek egymás után léptek ki a kolostorból. Másfelől Luther maga még barátai unszolására sem gondolt házasságra, hiszen egyházi és állami átok fenyegette.

Előző évben a nimbscheni kolostorból kilenc apáca szökött meg, Wittenbergbe menekültek, mint sokan mások, és bizony Luthernek és társainak kellett róluk gondoskodniuk. Már nyolc apáca férjhez ment, a kilencedik volt a „megmaradt”, Bóra Katalin. S a reformáció folyamának egyik legveszélyesebb időszakában, a parasztlázadás évében a magát társtalannak érző Luther nagy lépésre szánta magát: feleségül kérte és vette Bóra Katalint. Ki kell mondani: nem volt ez „szellemi házasság”. „1525-ben, tehát közel nyolc évvel a reformáció megindítása után házasodtam meg. Gúnyolóm száját betömtem Bóra Katalinnal. Házasságommal egyrészt lenézetté és megvetetté lettem, másrészt azt remélem, az angyalok nevetni, az összes ördög pedig sírni fog” – írta. Folytatja: „Hála Istennek jól sikerült a házasságom, mert istenfélő, hűséges feleségem van, akire az ember nyugodtan bízhatja szívét. Ő nem tesz nekem rosszat ... ez minden papnőtlenség felett áll, s a legtisztább élet.” Egy másik mondata: „Ha életemet úgy értékelném, mint eddig, aligha házasodtam volna meg. Nem azért, mintha a férfi kívánsága távol lenne tőlem, én sem vagyok kőből és fából.”

Kata asszony és Luther sok mindenben különböztek. Mártont kevésbé foglalkoztatták a mindennapi teendők, maga írja, hogy hónapok óta vetetlen ágyban aludt azelőtt. Ugyanakkor mások iránt nagylelkű volt, mindenkinek szívesen adott, amit tudott. A gyakorlatiasabb Kata asszony igyekezett kissé visszafogni férjét a nagylelkű adományozásaitól. Viszont az elhagyott kolostort lakássá és fejlődő gazdasággá varázsolta. Ennek részleteit elhagyhatjuk. Luther gyakran nevezte feleségét tréfából „Herr Käthe”-nek, Kata úrnak, de több volt ez, mint tréfa. Kata asszony a háztartás dolgaiban

bizony átvette azt a gyeplőt, amit Luther soha nem is ragadott meg. Ilyen szempontból tehát Kata asszony volt az utolsó szó. Luthert ez egyáltalán nem zavarta, sőt jólesett neki. Egyre jobban és mélyebben szerették meg egymást. „Katámat szeretem és tudom, hogy én őt jobban szeretem, mint ő engem.” Talán nem is volt így. Mert Kata is szerette és becsülte férjét, féltette őt. Luther nyolc nappal halála előtt írta feleségének: „Aggódok, hogy te nem szűnsz meg aggódni értem, hogy a föld elnyel engem, és az elemek rám zúdulnak.”

Hogy mennyire szerette Luther a feleségét, azt leginkább „szokatlan végrendelete” bizonyítja. Abban az időben a megholt apa után a gyermekek örököltek. Luther úgy hagyatkozott, hogy mindent feleségére hagy, aki majd gondoskodni fog gyermekeikről is. A fejedelem jóváhagyta ezt a végrendeletet. Luther tehát nem csak az örökösök sorába emelte a feleségét, hanem őt tartotta mindenben első és legközelebbi társának. A társtalanság és teológiai megfontolás inspirálta házasságból végül igenis szerelmi házasság lett. Kata asszony 1546-ban megözvegyült, 1552-ben hunyt el egy kocsibaleset következtében.

De nézzük a szélesebb családot is. Jöttek sorra a gyermekek. 1526-ban megszületett az első, János. „Boldog családapa vagyok. A legjobb és legszeretettebb asszony fiúcskát adományozott nekem, a kis Luther Jánuskát. Istennek legyen hála. Apa lettem Isten kegyelméből.” A következő évben született Erzsébet, két esztendő múltán Magdolna, 1531-ben Márton, majd 1533-ban Pál. „Mit akarok még többet! Megházasodtam, házasságban született gyermekeim vannak, ahogy egyetlen pápista teológusnak sem.”

De többször sújtotta gyász is. Erzsébet alig 1, Magdolna 13 évesen halt meg. Persze hogy fájt neki a veszteség, siratta leányait. De: „mégis örömöm alapja, hogy Magdolna él, az egyetlen Atyának karjaiban a feltámadás napjáig.” A 13 éves Magdolnával halála előtt őszintén meg is beszélte ezt a kérdést.

Luther mint édesapa sohasem akart „autoriter uralkodó” lenni. De a fegyelmezést és a hitben nevelést a legmesszebbmenőkig komolyan vette. „Mit eredményez a hanyagság a nevelésben? Milyen súlyos következményekkel jár a figyelmetlen nagyvonalúság a nevelésben” – írja. De ebben a családban több volt a meleg szeretet, mint abban, amelyben Luther felnőtt. Azért írta a Kis kátét is, hogy az édesapák abból tanítsák gyermekeiket. Maga is így tett. Imádkozott gyermekeiért, sőt a családi imádságos és áhitatos alkalmakat is gyakorolta, amikor tehette, felségével és gyermekivel együtt. „Pénzt, javakat nem hagyok rátok, hanem egy gazdag Istent” – írta nekik.

A hitben nevelés egyik dokumentuma Pálnak küldött levele, melyben az üdvösségről gyermeki nyelven szól-

va egy szép kertről beszél, ahol minden gyönyörű”, és kívánja, hogy egyszer odakerüljön fia és annak gyermekei is.

„Kedves fiam, halld örömmel Isten igéjét,

Édes szülőd tanácsait s jóra intését,

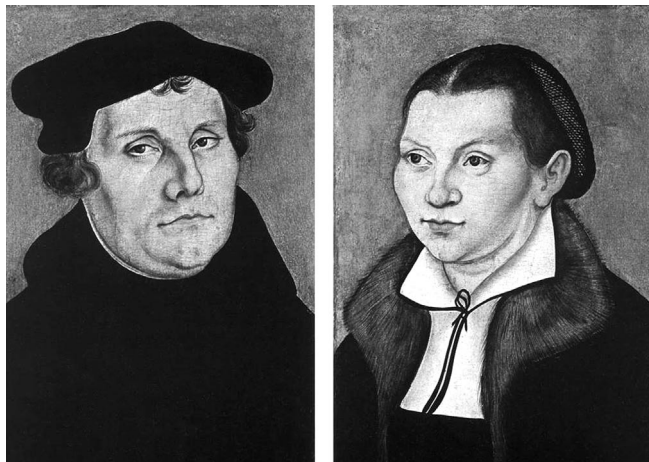
Míg ifjú vagy, véd ezt szívedbe,

Hogy boldog légy, és juss a mennybe.” – írta kis versét Pálnak.

Gyermekei jövőjéről így gondolkodott: „Egyetlen fiam se legyen jogász. János teológus lesz, Pál kis csavargó, aggódok érte. Pál a török ellen fog harcolni.” Hát végül nem így történt. János ügyvéd lett a fejedelmi udvarban, Pál orvos, gyógyszerész és Márton a teológus. De hasonlóképpen van ez sok szülővel: gyermekeik gyakran futnak be más pályát, mint amit szánnak nekik. A szülő dolga – Szabó Magda szerint, s Luther is ezt tette – „kifutópályát készíteni a gyermekeknek.”

Luther családjában együtt volt a vidámság a fegyelemmel. Minden elfoglaltsága ellenére igyekezett családját együtt tartani. Különösen a karácsonyt ünnepelték meg. Így született az egyik legszebb karácsonyi énekünk. Kata arra kérte az igehirdetésre készülő férjét, hogy ringassa gyermeküket. Márton odaült, majd az ígére gondolván dúdolgatni kezdett: „Mennyből jövök most hozzátok”. Ma is mindnyájan énekeljük.

Nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy Luther családi életében komoly szerepet játszottak a szinte állandó asztali vendégek. Erről tanúskodik az „Asztali beszélgetések” gyűjteménye, amelynek darabjait éppen egy szinte állandó asztali vendég jegyezte le. Kata asz-

Luther Márton és felesége, Katharina von Bora

szynak mindig gondolnia kellett a „váratlan” vendégeknek is. Ebből a szempontból – de csak ebből – „nyitott házasságban” éltek.

Azt szokták mondani, hogy Luther családi életével megteremtette az evangélikus lelkész családi életének mintáját. Ehhez hozzátartozik, hogy az övék nem volt annyira romantikus és mindig idillikus, ahogy azt lefesteni szokták. De annyi bizonyos, hogy példát hagyott nem csak a lelkészeknek, hanem minden keresztyén embernek arra, hogy a családi élet Isten legszebb földi ajándéka. Ezért lenne jó, ha erről többet beszélünk.

Keveházi László

DE SERVO ARBITRIO – SZOLGAI AKARAT

Luther Márton és a kor legnagyobb humanista filozófusának, Erasmusnak vitáirából.

(Luther Márton: A Szolgai Akarat, 1525. Magyarországi Luther Szövetség, 2006. Második rész VIII. Az emberi akarat, 87–90. o.)

Egy bizonyos akaratot talán joggal tulajdoníthatnánk az embernek is, de szabad akaratot, amely az Istenre tartozó dolgokban tevékeny, semmiképpen sem, mivel ezt a szabad akaratot lényegét illetően úgy határozzák meg, hogy saját belátása szerint Isten irányában képes bármit eltervezni és véghezvinni mindenféle korlát és akadály nélkül. Egy szolgát, aki gazdája uralma alatt él, nem nevezte volna szabadnak. Annál kevésbé nevezhetjük azt az embert, vagy angyalt szabadnak, mert mind a kettő Isten mindenható uralma alatt él, bűnről és halálról most nem is szólva! Így az ember egyetlen pillanatig sem képes önmaga erejéből szabadon megállni...

Erasmus tanítása szerint a szabad akarat ereje magától is képes Isten igéjét megcselekedni, munkáját akarni, vagy nem akarni. Ezzel oda jut el, ami mind a felfogóképességet, mind az emberi gondolkodást meghaladja,

mert ha képes akarni, vagy nem akarni, akkor képes szeretni és gyűlölni, ha pedig ezekre képes, úgy a törvény betöltésére és az evangéliumban való hitre is képes. Hiszen lehetetlen az, hogy ha valamit akarsz, vagy nem akarsz, ezzel az akarással ne tudnál valamilyen cselekedetbe fogni, még ha azt valamely akadályozó tényező miatt véghezvinni nem is tudod. Mivel azonban Isten üdvösséget célzó művéhez a halál, a szenvedés és a világ minden nyomorúsága is hozzátartozik, ezek szerint az ember képes akár még önmaga halálát és pusztulását is óhajtani. Sőt, bármit képes megtenni, amennyiben Isten igéjét, munkáját képes akarni, de mi lehet Isten műve alatt, felett, benne és kívül, ha nem maga Isten? (1Kor 2,14) Mi marad meg akkor itt a kegyelemnek és a Szentléleknek? Ez kifejezetten azt jelenti, hogy a szabad akaratot Isten lényegének rangjára emeljük, mint olyan erőt, amely képes a törvényt és evangéliumot akarni, a bűnt nem akarni, ugyanakkor még a halált is kívánni, mint ahogyan azt Pál nem egy helyen taglalja: „a mi alkalmasságunk Istentől van”. (2Kor 3,5)

Horváth-Hegyi Olivér

LUTHER A CSALÁDRÓL

Luther a természetes emberi közösségeket Isten teremtési rendjére vezeti vissza. Abból indul ki, hogy a bibliai teremtéstörténet szerint Isten az embert a maga helyetteseként állította az Éden kertjébe, mintegy „istenév” tette a többi teremtménynek. Az ember – a bukott Ádám nemzetségeként – ezzel csúnyán visszaél, de ennek tárgyalása nem tartozik témánkhoz.

Luther – aki mai fogalmak szerint az ószövetség professzora volt – pontosan érti a bibliai őstörténet szemléletét: a családok előbb nagycsaláddá, a családfő házanépévé fejlődtek, amibe a családdal vérrokonni kötelékben nem levő szolgák, cselédek, később rabszolgák is beletartoztak. A nagycsaládok törzset alkottak, a törzsek pedig néppé fejlődtek. Luther osztja a bibliai őstörténetnek azt a felfogását is, hogy a család, a törzs és a nép élén álló vezetők Isten helyettesei. Ez hatalmat jelent, amit Isten előtti felelősséggel kell gyakorolniuk.

Ebből következik, hogy Luther a maga korában is a családfő egész házanépét értette családon. Gondolkodásában tükröződnek Isten kettős kormányzásáról vallott nézetei. Ha nem tekinti is úgy a családfőt, mint háza népének felkent uralkodója, de azt mondja, hogy a család tagjainak úgy kell felnézniük rá, mint a népnek a királyra, mint Isten helyettesére. Úgy is kell engedelmeskedniük neki. Akkor is, ha intézkedését vagy éppen büntetését igazságtalannak érzik.

Luther tehát a családot miniatűr államnak, az államot pedig nagyra nőtt családnak tekinti. Ám amíg az állammal kapcsolatban váltig hangsúlyozza, hogy Isten a lelki kormányzást nem a királyra és nem az állam világi tisztségviselőire bízta, hanem az egyház erre elhívott szolgálóira, addig a családfőtől nemcsak hogy nem vonja meg a lelki kormányzás jogát, hanem egyenesen kötelességévé teszi, hogy a ház népének lelki vezetője is legyen.

A családot ezzel egyáltalán nem vonja ki a kettős kormányzásról vallott nézetek érvénye alól. Elvárja ugyanis a családfőtől, hogy pontosan tudja, hol a határ az Isten helyetteseként való „családkormányzás” és „hatalomgyakorlás”, illetve a lelki kormányzás között, és a kettő sajátos eszközeit ne cserélje fel. Isten helyetteseként a törvény szigorával kell biztosítani a rendet és a fegyelmet a cselédség soraiban épp úgy, mint a gyermekek között. Így kell őrködni afölött is, hogy mindenki teljesítse kötelességét: a cselédség a munkában, a gyermekek a tanulásban. A feleség mindez alól kivétel, mert ő – mint a király oldalán a királyné – mellérendelt társa a családfőnek úgy is, mint Isten helyettesének. A családanyának, illetve a ház asszonyának a gyermekek és a cselédek épp olyan engedelmisséggel tartoznak, mint a családfőnek. A családtagok, a ház népének vitáiban azonban az igazságtétel joga, a „bírói” hatáskör a családfőt illeti meg. Hasonlóképpen a döntés joga is a gyermekek iskolázásával és a család

vagyonai helyzetével kapcsolatos kérdésekben. A család „lelkipásztorának” szerepében azonban a családfő soha nem érvelhet a család élén Isten helyetteseként álló „gazda” tekintélyével. Mert a lelki dolgokban az ige a legfőbb tekintély, és ez a családban sincs másként. A családfőnek éppen ezért kell Luther szerint a család többi tagjánál és a ház népéhez tartozóknál járatosabbnak lennie Isten ígéjében.

Ez óhatatlanul felveti az egyetemes papság lutheri elvének kérdését. Luther papságról beszélve a három ószövetségi papi funkcióra gondol. Ez nem más, mint az Istennek felajánlott áldozat, az imádságban való közbenjárás és a testvéri vigasztalás. De amíg az áldozat az ószövetségben valamilyen külső ajándék (oltárra tett javak) felajánlása, addig az újszövetségben önmagunk szeretetben való odaadása Istennek, miként Pál Róm 12,1-ben minden hívőt erre biztat: „...szánjátok oda testeteket élő és szent áldozatul, amely tetszik az Istennek...” Luther hangsúlyozza, hogy ebben a papságban a keresztség szentsége által mindenki részesül, mert így valósul meg, amit 1Pt 2,9-ben mond az apostol: „Ti azonban választott nemzetség, királyi papság, szent nemzet vagytok, Isten tulajdonba vett népe...”

A családfő Luther szerint nemcsak ilyen értelemben pap, hanem Isten elhívott szolgálója a lelki kormányzás területén is. De nem hivatalosan elhívott szolga, mint a lelkész, akinek megbízatása a szentségek kiszolgáltatása mellett az egyház nyilvános igeiszolgáltatának (az ige hirdetésének és tanításának) ellátása a gyülekezetben. A családfőre nem a hivatalos és nyilvános, hanem a házi igeiszolgáltat és tanítás van rábízva. (A kulcsok hatalmának gyakorlása és a szentségekkel való szolgálat természetesen csak a hivatalos igeiszolgálathoz kapcsolódó felhatalmazás, amivel éppen ezért csak a lelkész rendelkezik.)

Tehát a család, illetve a ház népe a családfő házi gyülekezete. A keresztyén családfőnek Luther szerint – nem csak joga, de Istentől rendelt kötelessége, hogy mintegy nem hivatalos lelkészi minőségben, Isten ígéjét hirdesse és tanítsa házanépének. Hogy ezt mennyire halálosan komolyan gondolta, annak bizonyítéka a Nagy káté első kiadásához írt előszava, amit ezekkel a mondatokkal indít: „Ezt a prédikációt arra szántam és azért kezdtem el, hogy a gyermekek és az egyszerű hívek tanítását szolgálja. Éppen ezért nevezik ezt régtől fogva görögül katekizmusnak, vagyis gyermekek tanításának. Minden keresztyénnek feltétlenül tudnia kell ezt, úgyhogy aki nem tudja, nem sorolható a keresztyének közé, és a szentségekhez sem bocsátható. Hiszen kidobják és alkalmatlannak nyilvánítják azt a mesterembert is, aki nem érti mestersége minden titkát. Az ifjúságot tehát jól és tökéletesen meg kell tanítanunk a kátéba vagy gyermekprédikációba tartozó részekre, és ezeket velük ismételtetnünk és gyakoroltatnunk kell. Köteles ezért minden családfő hetenként legalább egyszer gyermekeit és házanépét

sorra kikérdezni és kihallgatni, hogy mit tudnak vagy tanulnak belőle. S ha nem tudják, köteles komolyan rászorítani őket. Mert jól emlékszem arra az időre, sőt most is megesis naponta, hogy olyan tudatlan öreg, vén emberekre akadunk, akik ebből semmit sem tudtak, vagy még mindig nem tudnak, mégis élnek a keresztséggel és a szentséggel, és élvezik mindazt, ami a keresztyéneké. Pedig hát a szentséggel élőknek méltán többet kellene tudniuk, és az egész keresztyén tanítást jobban kellene érteniük, mint a gyermekeknek és az ábécéseknek...”

Luther idestova ötszáz évvel ezelőtti helyzetelemzése – sajnos – ma is megállná a helyét. És ez nem is egyszerűen a hittani ismeretek hiányosságának kérdését veti fel, hanem ekleziológiai (egyház szerveződési) felfogásunk alapjaiban való újragondolására is kell hogy készítsen. Mert hol is van az egyház? És hol él az egyház népe? Luther szerint mindenek előtt a családokban. És az egyház csak addig élő, amíg a családokban él, amíg a keresztyén család valóságos kis házi gyülekezet. Az *apostolok cselekedeteiről írt könyv* is erről tanúskodik: „Napról napra állhatatosan, egy szívvel, egy lélekkel voltak a templomban, és amikor házanként megtörték a kenyeret, örömmel és tiszta szívvel részesültek az ételben...” (ApCsel 2,46) „...és nem hagytak fel a naponkénti

tanítással, és hirdették a Krisztus Jézust a templomban és házanként.” (ApCsel 5,42) „Semmit sem hallgattam el abból, ami hasznos, hanem inkább hirdettem és tanítottam azt nektek nyilvánosan és házanként.” (ApCsel 20,20) Anélkül, hogy a kenyér házankénti megtörésének értelme körüli vitában állást foglalnánk, megállapíthatjuk, hogy az egyház addig, és történelme során is csak akkor volt valóban élő, amikor a keresztyén családok házi gyülekezetként működve valóban élő kövekként épültek be a nyilvános gyülekezet közösségébe. Luther korában ez illúzió volt, és ezt ő is tudta. De mindent megtett annak érdekében, hogy a fejlődés ebben az irányban induljon el. A templomokban tartott mindennapi istentiszteleteken ezért tette a hangsúlyt a tanításra, és ezért korlátozta az úrvacsorát a vasárnapi főistentiszteletre. De ezt Luther csak átmeneti megoldásnak szánta, a tanulás időszakára. Szeretné megérni – írja –, amikor a tanulás eredményeként jól felkészült hívők maguk igénylik majd a naponkénti úrvacsorai közösséget. Luther ezt sajnos nem érte meg, és az sem valószínű, hogy mi megérjük. Ez az idő csak akkor jöhet el, ha a keresztyén családfők megfogadják, amit Luther a Nagy káté bevezetőjében a családfők hivatásáról ír.

Vég helyi Anta

NOTARIUS DEI

Luther Márton 53 éves volt, amikor súlyos betegen végrendeletet készített. Ez az úgynevezett „első” végakarat nagyrészt az egyház sorsáról szólt. Családjának ebben csupán néhány sort szentelt, talán azért, mert Lutherék ekkor igen szerény anyagi körülmények között éltek. 1540-ben azonban egy kis birtokkal, majd egy wittenbergi házzal gyarapodott a vagyonuk.

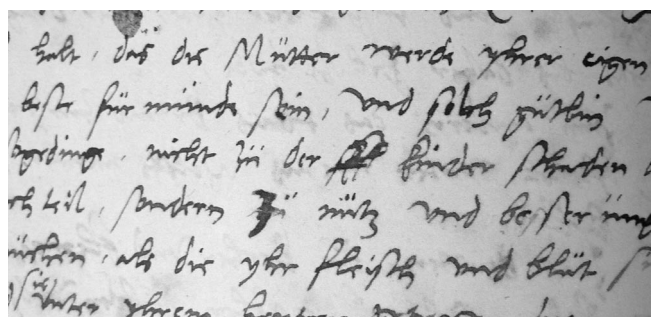
1542-ben írta meg nagy végrendeletét, jogi megfontolásból, felesége és gyermekei sorsa iránti féltő szeretettel. A korabeli világi jog szerint ugyanis a családos férj halála esetén a házat vagy házassági ingatlant nem az özvegy örökölte, hanem a gyermekek. Az özvegyet csak a házasságkötéskor kapott jegyajándék és a személyes használati tárgyaknak egy szűk köre illette meg. Luthernek számolnia kellett ezzel, mint ahogy azzal is, hogy az érvényben lévő egyházi jogrend alapján a kiközösített szerzetes és a szökött apáca házasságát érvénytelennek nyilvánítják majd, és kétségbe fogják vonni az ő végrendelkező képességét, illetve felesége öröklőképességét. Mindezt felmérve, reformatori meggyőződésével megerősítve – az előírt formák mellőzésével, közjegyző nélkül – írta meg végakaratát mint „Isten jegyzője és az evangélium tanúja”, „ajándékozás, illetve életjáradék” formájában. Tette ezt azért, mert a házastársak közötti ajándékozást nem tiltotta törvény.

A végrendelet teljes összhangban áll Luthernek a családról vallott nézeteivel. Ezért tekintett el a gyámok egyébként kötelező megnevezésétől is, és a legmegfe-

lelőbbre, az édesanyára bízta gyermekei jövőjét: „Én ugyanis azt tartom, hogy tulajdon gyermekének az anya a legjobb gyámja, aki a birtokot és a hagyatékot nem a gyermekek kárára és hátrányára, hanem hasznára és javára fordítja...”

Hagyatkozását három legközelebbi munkatársa, Melancthon, Cruciger és Bugenhagen hitelesítették aláírásukkal. Ez a Luther által, saját kezűleg írt dokumentum a Magyarországi Evangélikus Egyház tulajdonában van, és megtekinthető Budapesten egyházunk múzeumában.

Seregini Székács Csilla

Az Evangélikus Országos Múzeum (Budapest, V. Deák tér 4.) egyik legnagyobb érdekessége Luther Márton eredeti végrendelete. Az 1542-ben Luther által írt autográfot egy németországi, helmstedti aukción vásárolta meg és adományozta a Magyarországi Evangélikus Egyháznak Jankovich Miklós műgyűjtő mecénás 1815-ben.

A gyülekezetünk presbitereit bemutató sorozat vendége ezúttal Sulyok András.

SULYOK ANDRÁS

Ősi evangélikus családból származol, felmenőid között neves emberek vannak. Mit jelent ez számodra?

A családuknak régi evangélikus gyökerei vannak. Schulek Frigyes testvére volt Schulek Vilmos szemészprofesszor, az ő dédunokája vagyok. Őseim között vannak lelkészek, egyházban szolgáló laikusok, kántorok. Igazából a Schulek névből magyarosítás után lett Sulyok, így mi már ezt a nevet vesszük tovább. Édesapám, Sulyok Imre a kelenföldi evangélikus gyülekezet kántora volt több mint öt évtizeden keresztül, előtte az óbudai gyülekezetben szolgált. Alkotói munkát is végzett: az 1982-es, ma is használatban lévő énekeskönyv dallamait dolgozta föl, sőt mint zeneszerző is szerepel benne, több dallamot ő írt (EÉK 71, 127, 432). Gyermekkorunkat ez a kántorlét határozta meg, a vasárnapokat mi is gyakran töltöttük az orgona hangjának hallgatásával. Édesapa szilárd hite mélyen megragadott, mindig csodálkoztam, hogy mennyire segített a későbbiekben is. Jellemző volt rá, hogy a kétéves fogságát röviden csak úgy kommentálta: mellettem volt a Gondviselés. Nekem is volt olyan élethelyzetem, amikor – szinte villámszerűen – megéreztem a Gondviselő segítségét.

Lelkészek közül kik voltak hatással ifjúkorodra?

Id. Kendeh György és Botta István voltak rám nagy hatással. A mai napig megőriztem az őrököltséget és szellemiséget, amit ők mint lelkészek adtak át nekünk. Pista bácsi „ifjúsága” néhány éve adventekben összejön, közel százan vagyunk együtt, akik számára meghatározó volt az ő szolgálata. Mellette Gyurka bácsira is emlékezünk. Szigorú, de nagyon egyenes ember volt. A fekete és fehér fogalma őhöz kötődik.

Budakalászon 1975, itt a gyülekezetünkben az ezredforduló óta feleségeddel, Mariannal együtt házi-orvosként ismernek titeket. Hivatásod vagy szakmád az orvoslás?

Egyértelmű, hogy hivatásom. Eredetileg pedagógus szerettem volna lenni, de három testvéremmel együtt orvos lettem. Azt hiszem, nem is választhattam volna mást. Ahogy bátyáim az ebédlőasztal mellett az orvosi egyetem mindennapjairól meséltek, úgy tűnik hatással volt rám. Édesapa nagyon büszke volt ránk, hiszen az ő felmenői is orvosok voltak. Hivatásomnak tekintem a gyógyítást, még akkor is, ha nem írok fel gyógyszert, hanem csak elosztatom valaki alaptalan félelmét, vagy kizárok egy sor betegséget, vagy ha csak egyszerűen megnyugszik mellettem a beteg, mert érzi, hogy figyelek rá és nem csak az fontos számomra, amit mond, hanem ő maga. Ezt is éppoly sikernek tartom, mint a közvetlen beavatkozást.

Hogyan vélekedsz a presbiter feladatáról?

Úgy gondolom, hogy a presbiter minden szempontból összekötő kapocs a lelkész és a gyülekezet tagjai között. Lelki téren és a szervezési területeken egyaránt. Ehhez az kell, hogy a presbiter a gyülekezetben éljen és jelen legyen.

Ifjú kori hobbid a vitorlázás.

Már tizenévesen lejártnak a Balatonra és ismerkedtünk a vitorlázással, azóta egyik kedves elfoglaltságom a hajózás.

Ha gyülekezetünket egy vitorláshoz kellene hasonlítani, hogyan nézne ki?

Egy jó vitorlást látok magam előtt, jó és lelkiismeretes legénységgel, de még van rajta „állítanivaló”. Egy vitorlácson is sok mindent lehet állítani, hogy minél jobban haladjon a hajó. Nem a hullámok kénye-kedve szerint megy a vitorlásunk, úgy látom, jó irányba megyünk. A gyülekezet lelkes akkor is, ha kirándulásról van szó, és akkor is, amikor vasárnaponként istentiszteletre gyülekezünk össze. Kicsik és nagyok szívvel-lélekkel vesznek részt az alkalmakon.

Köszönjük a beszélgetést!

NYÁRI GYERMEKTÁBORUNK

Állatok a Bibliában – ez volt az idei, szándékunk szerint hagyományt teremtő bibliai és kézműves evangélikus napközis tábor fő gondolata. E köré épült júliusi egyhetes, eseménydús együttlétünk a mintegy harminc óvodás és kisiskolás korú gyerekekkel.

Lelkészünkkel együtt nyolc gyermekszerető felnőtt adott szeretetet, törődést, kínált érdekes programokat a résztvevőknek, s kapott ezért cserébe sok szeretetet, örömet és vidámságot, feledtetve a felelősségteljes munka fáradságát.

A tábor tervezése, szervezése már tavasszal elkezdődött. Arra törekedtünk, hogy gyülekezetünk gyerme-

keinek olyan értékes hétben legyen része, ami erősíti őket a hitben, az egymás iránti szeretetben, s emellett tartalmaz, értéktelítő kézműveskedésre is lehetőséget ad. Szerettünk volna a szülőknek is segíteni, hiszen sok esetben anyagi szempontból is nagy gond a gyerekek nyári elfoglaltságát biztosítani. Épp ezért a tábor önköltséges volt, csak az étkezésért kellett fizetni, a tábor szervező felnőttek a munkájukat a gyülekezetért ajánlották fel.

Minden reggelünket megbeszéléssel és közös imával kezdtük, amiben Isten áldását kértük az előttünk álló napra.

A gyerekek érkezésük után a templom udvarán reggeliztek, majd Olkó bácsival bevonultak a templomba énekelni és meghallgatni azt a bibliai történetet, amiről az aznapi programok szóltak. Minden történetben szerepeltek állatok, akik-amik végigkísérték egész napunkat. A délelőtti bibliai foglalkozás keretében Olkó bácsi gitárkíséréssel gyermekdalokat tanított, így a hét végére sokat tudtunk már közülük együtt énekelni.

A hét folyamán készítettünk madarakat gyapjúból, papírból, tehénkét kukoricacsutkából, báránycat gyapjúfonálból, állatokat formáltunk agyagból. Vágtunk, varrtunk és festettünk is oroszlánt, öntöttünk és mártottunk gyertyát, festettünk kőhalakat, hajtogattunk virágot. Pompás csacsik készültek kitömött zokniból, kócsörénnyel, **közben**, a nagyobb fiúk segítségével nekiálltunk Noé bárkáját készíteni, igazi faszögekkel.

Délben finom ebédet hoztunk a szemközti kifőzdéből, amit rövid asztali ima után jóízűen elfogyasztottunk a gyülekezeti teremben.

A legkisebbek ebéd után – egy kis meseolvasást követően – a karzaton megvetett matracokon aludtak, a nagyobbak pedig különböző érdekes programokon vettek részt. Voltunk látogatóban Gy. Molnár István bácsinál, aki a festészet szépségéről beszélt nekünk, utána finom szörpöt és házilekváros kenyeret kaptunk uzsonnára feleségétől, Hella nénitől.

Egy teljes napot a szentendrei Skanzenban is eltölthetünk. Nagy élmény volt a kukoricamorzsolás, az állatok etetése és a páncó közös elkészítése és elfogyasztása.

Voltunk nagy pataktúrán is, gumicsizmában és szandálban sétáltunk a vízben – alig tudtuk abbahagyni...

Sokat játszottunk és még fagyiztunk is. A napot mindig közös imádsággal és a tanult dalok eléneklésével zártuk.

Szombaton meghívtuk a szülőket, nagyobb testvéreket, hogy nézzék meg, mit tanultak és mit készítettek a gyerekek. Noé bárkájában elhelyeztük az elkészült állatkáinkat.

Szívből reméljük, hogy minden gyermek jól érezte magát és szép emlékekkel tért haza. Bízunk benne, hogy a jövő nyáron is találkozunk.

Istennek adunk hálát ezért a hétért.

GYÜLEKEZETI KIRÁNDULÁS

Mintegy hatvanan vettünk részt az őszi gyülekezeti kiránduláson. Isten áldása volt velünk a jó időben, az olykor nehéz terepen megtett métereken, újra erősödött a közösségünk.

Dunakanyari Evangélikus Élet

ELÉRHETŐSÉGEINK

Lelkészi Hivatal, templom
2000 Szentendre, Bükkös part 2.
Tel.: 06 26 303 459
szentendre@lutheran.hu
http://szentendre.lutheran.hu/

Lelkész: Horváth-Hegyi Olivér
Tel.: 06 20 824 27 89
oliver.horvath-hegyi@lutheran.hu
Felügyelő: Sereginé Székács Csilla
Tel.: 06 26 311 661
Gondnok, pénztáros: Koren Tamás
Tel.: 06 20 824 36 98

RENDSZERES ALKALMAINK

ISTENTISZTELETEK

SZENTENDRE vasárnap 10.00 óra
(minden hónap első vasárnapján
úrvacsorai istentisztelet)

POMÁZ (Református gyülekezeti
terem, Hősök tere 1.) minden
hónap első és harmadik
vasárnapján 8.30

LEÁNYFALU (Református Szeretet-
otthon, Szent Imre herceg u.1.) min-
den hónap harmadik vasárnapján
17.00 óra

GYERMEK-ISTENTISZTELET
SZENTENDRE – minden hónap má-
sodik és negyedik vasárnapján 16.00

PRESBITERI ÜLÉS

Minden páratlan hónap első
csütörtökén 18.00

Ébredés®

Szerkesztőség:

Sereginé Székács Csilla felügyelő,
Bereznai Péter, Opóczky László, Ságli Márta
Felelős kiadó: Horváth-Hegyi Olivér lelkész
2000 Szentendre, Bükkös part 2.
Tel.: 06 26 303 459
e-mail: szentendre@lutheran.hu
Megjelenik negyedévenként 500 példányban,
ingyenes terjesztésben.

GYÜLEKEZETI NAPTÁR

Október 31. (szombat) 18.00
Reformációi istentisztelet az
evangélikus templomban
úrvacsoraoosztással.
Igét hirdet: P. Tóth Béla
református lelkipásztor
November 13. (péntek) 18.00
Zenés áhítat a Vujicsics Tihamér
Zeneiskola tanárainak és
énekkarunk közreműködésével
November 6–8. (péntek–vasárnap)
Konfirmandus hétvége
November 29. (vasárnap) 18.00
Ádventi zenés áhítat
December 12. (szombat) 15.00
Ádventi kézműves délután
December 13. (vasárnap)
Ádventi szeretetvendégség
vendéglóadóval
December 24. (csütörtök) 16.00
Karácsony esti istentisztelet a
gyermekek szolgálatával

A KERESZTSÉG SZENTSÉGÉBEN RÉSZESÜLT

Kovács Timót, Benkó Boglárka,
Erdélyi Regő, Kubinyi Kinga Emma,
Wagner Dániel Richard,
Urbán Eszter, Gubert Flórián Péter,
Holyevác Emese Tímea, Opóczky
Márton, Zászkaliczky Magor és
Deli András kistestvérünk.
Isten ajándéka a gyermek, az
anyaméh gyümölcse jutalom!

HÁZASSÁGOT KÖTÖTT

Mettszősi László és Horváth Tünde,
Párth Attila és Pazdera Orsolya,
Nádasy Gyula és Horváth Eszter,
Ásztai Bálint és Podmaniczky Ágnes.
Amit Isten egybeszerkesztett,
ember azt el ne válassza!

A FELTÁMADÁS REMÉNYÉBEN ELTEMETTÜK

Belcsev Ferencné, Mihályi Istvánné,
Ábrahám Sándor testvéreinket.
Urunk! Taníts úgy számlálni
napjainkat, hogy bölcs szívhez
jussunk!

EGYMONDATOS HÍREK

Gyülekezetünk vendége volt 2009.
július 10–12-én Mika Lehtola evan-
gélikus lelkész és felesége, Sanna a
finnsorsági Lappenranta-ból. Szeret-
nénk testvérgyülekezeti kapcsolatot
kiépíteni.

A gyülekezet ifisei augusztus utolsó
hetében a Duna mentén kerekedtek
lelkészünk és felesége vezetésével.
A surányi Szent István kápolna kert-
jében felvert sátrakból indulva három
nap alatt kb. 150 km-t tettek meg.
2009. augusztus utolsó hétvégéjén
gyülekezetünk énekkara, a ferences
rend vendégeként Szécsényben töl-
tötte, ahol lehetőség volt a zenei fel-
készülésre és egymás mélyebb meg-
ismerésére.

2009. szeptember 6-án évkezdő ki-
helyezett presbiteri ülést tartottunk
a váci gyülekezet gyülekezeti ter-
mében.

A Budai Evangélikus Egyházmegye
lelkészeinek 30 fős munkaközös-
sége szeptemberi összejövetelének
gyülekezetünk adott otthont.

Isten áldásával megajándékozott
őszi kiránduláson vettünk részt ok-
tóber 10-én a Tahitótfalu felett ta-
lálható Nádas-tó mellett kicsik és
nagyok, mintegy hatvanan.

A presbitérium döntése szerint fű-
tés korszerűsítés céljából cserépkály-
hát építünk a lelkészlakásba.

*A november 15-ei, vasárnap 10 óra-
kor kezdődő istentiszteletéről felvételt
készít a Duna Televízió. Szeretettel
kérjük gyülekezetünk tagjait, hogy a
forgatás miatt templomunkba 9.45-re
érkezzenek. Istentiszteletünk és gyü-
lekezetünk rövid bemutatása 2009.
november 29-én, vasárnap délelőtt
kerül adásba.*

Szentendrei Evangélikus Egyházköz-
ség bankszámlaszáma:

OTP 11742087-20000545

Rosa Lutheri Alapítvány adószáma:

1868849-1-13

bankszámlaszáma:

OTP 11742087-20072643